

z p r a v o d a j

XXIII. ročník

12
2012

- 2 Editorial
Irsko od ledna předsedá EU; idiom ze stručné zprávy Cedefopu; sportování v high schools ...
- 3 Z glosáře Cedefopu 13
Třináctá část překladu termínů z glosáře.
- 4 Odborné vzdělání na trhu práce
Porovnání úspěšnosti absolventů středního všeobecného a odborného vzdělávání doplněné grafy.
- 6 Prostupnost systémů vzdělávání v Evropě
Stručná zpráva Cedefopu.
- 9 *High schools* v USA
Délka vzdělávání a kurikulum.
- 9 Klima a životní prostředí v Srbsku
Výsledky výzkumu.
- 10 Alfabetizace orientovaná na vzdělávání
Problematika funkčních analfabetů v Německu.
- 11 Systém zkoušek založených na kompetencích – zkušenosti z Finska
Uznávání výsledků předchozího vzdělávání, dovedností, schopností a kompetencí.
- 12 Deset kroků pro lepší vzdělávání
Od autora knihy s podtitulem Dobré školy jsou uskutečnitelné.
- 13 Vzdělávání odborných učitelů ve Francii
Nedostatek učitelů pro některé druhy odborných škol a jak si s tím poradit.
- 14 Výzkum povodí řeky Sávy
Výsledky výzkumu.
- 14 Nové knihy v knihovně
- 15 Co nového v časopisech
*Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis, Jg. 41, 2012, Nr. 6;
Bref du Céreq, 2012, No. 296-1, 296-2, 297-1;
L'enseignement technique, 2012, No. 235.*
- 16 Zajímavé internetové adresy
Panorama kvalifikací EU; Pedagogické rozhledy; Show my street; Revers ...

Příloha II: Odborné vzdělávání na Kypru

Editorial

Athbhliain faoi mhaise dhaoibh! Irsko od nového roku předsedá Evropské unii, a proto na úvod přejeme šťastný nový rok v irštině všem čtenářům Zpravodaje. Kdybychom chtěli popřát každému zvlášť, poslední slovo by bylo dhuit. Tak složitá je irština. Irsko naposledy předsedalo EU v roce 2004, kdy do unie vstupovalo 10 nových států, včetně ČR, jak se můžete dočíst v editorialech čísla 1/2004. Fotografie je z předvánočního Dublinu.

Ottův slovník naučný (1897) popisuje Irsko jako celý ostrov (nyní rozdělený na Irsko a Severní Irsko – součást Spojeného království), který „tvoří království spojené s Velkou Británií. ... Vedle Irů bydlilo r. 1892 v Irsku 74.523 Angličanů, kteří nejvíce se táhnou do průmyslového Ulsteru, právě jako naopak Irčané od r. 1851 v přístavních a průmyslových městech anglických, jako v Londýně, Liverpoolu, Bradfordu, Newcastleu, Greenocku a j., vytvořili velké irské čtvrti. Dublin a Belfast jsou co do cizinců nejvíce zaplaveny Skoty, jichž žije v Irsku 27.323; kromě nich napočítalo se tam 1232 Francouzů, 940 Němců, 374 Italů, 263 Norů a j. R. 1892 přistěhovalo se do Irska v následcích ostrých zákonů antisemitských 1111 židů z ruského Polska.“

V jazykovém koutku si probereme idiom, který ukončuje anglickou verzi stručné zprávy Cedefopu (Zpravodaj, s. 8). Zní: being caught between a rock and a hard place (být chycen mezi skálou a tvrdým místem). Žádný český odpovídající idiom nás nenapadl, stejně jako překladatele ostatních verzí, jen Italové přišli s podobným přirovnáním: trovarsi tra l'incudine e il martello (nacházet se mezi kovadlinou a kladivem). To je možná ještě horší, než ta skála, protože kladivo jednou může dopadnout!

Na straně 9 najdete podrobnější článek o amerických středních školách s názvem high school, který je pro nás zavádějící. Kdyby se u nás nedabovaly všechny filmy a seriály, bylo by sousloví high school známější. „S Kate jsem chodila na střední“, říká se místo toho v dabingu (jsou to taky dvě slabiky). Americký učitel angličtiny, který vyučoval v kurzech v bývalém VÚOŠ, říkal, že „v high school se hlavně hraje baseball, v college přibudou některé další vyučovací předměty včetně praktického vyučování, při němž se studenti učí vyrábět různé předměty ze dřeva, a za opravdovou vysokou školu je považována až university.“ No, neměl tak úplně pravdu, protože, jak se můžete v článku sami dočíst, v high school se nehraje jen baseball, pěstuje se tam mnoho dalších sportů, některé pro nás překvapivě (cheerleading), jiné známé, ale s nezvyklými americkými názvy (track and field, crew).

V tomto čísle se shodou okolností sešly dva články o odborném vzdělávání, které čerpají z materiálů Cedefopu. Oba se do určité míry zabývají srovnáváním všeobecného a odborného vzdělávání převážně na rozhodující střední úrovni (ISCED 3 a 4), neboť tam se od sebe ve většině zemí oba proudy oddělují. Pokud se však skuteční myšlenka prostupnosti v celém vzdělávacím systému, mohou se absolventi obou proudů opět setkat na jedné vysoké škole. Kromě toho neustále připomínané celoživotní vzdělávání umožňuje odbočit z předem vytyčené trasy někam jinam. V dobrém systému by žádné rozhodnutí nemělo být fatální, což neznamená, že by se o něm nemělo důkladně přemýšlet.

Šťastné Vánoce a úspěšný nový rok 2013 (tentokrát pro jistotu česky) svým čtenářům přeje redakce Zpravodaje. Lednové číslo vychází v pondělí 21. ledna. AK

Z glosáře Cedefopu 13

Další pokračování hesel z glosáře (Cedefop 2011) v angličtině, němčině a francouzštině uvedených v abecedním pořádku podle angličtiny a doplněných českým překladem. Všechna pokračování nakonec spojíme do jednoho elektronického souboru. Předtím uvítáme vaše připomínky k českému překladu, které můžete psát průběžně na emailovou adresu uvedenou v tiráži. (Čísla před jednotlivými hesly označují pořadí hesla v glosáři.)

37

education or training provider

Any organisation or individual providing education or training services.

Comments:

- education and training providers may be organisations specifically set up for this purpose, or they may be others, such as employers, who provide training as part of their business activities. Training providers also include independent individuals who offer services;
- certification of providers is a key element of quality in education and training.

Source: Cedefop, 2008c.

Anbieter der allgemeinen oder beruflichen Bildung

Jede Organisation bzw. Person, die Leistungen im Bereich der allgemeinen oder beruflichen Bildung bereitstellt.

Anmerkung:

- als Ausbildungsanbieter können Ausbildungsorganisationen fungieren, die speziell zu diesem Zweck geschaffen wurden, aber auch andere Personen oder Organisationen, beispielsweise Arbeitgeber, die im Rahmen ihrer unternehmerischen Tätigkeit auch Ausbildungsmaßnahmen anbieten. Auch Personen, die auf freiberuflicher Basis Ausbildungsdienste bereitstellen, zählen zu den Ausbildungsanbietern;
- die Zertifizierung der Anbieter ist für die Qualität in der allgemeinen und beruflichen Bildung von zentraler Bedeutung.

Quelle: Cedefop, 2008c.

prestataire d'enseignement ou de formation

Organisme ou individu prestant une action d'enseignement ou de formation.

Note:

- les prestataires d'enseignement et de formation peuvent être des organismes spécialisés dans ce type de services, ou exercer cette activité en marge d'une autre activité professionnelle. Il peut également s'agir de travailleurs indépendants qui proposent leurs services de formation;
- la certification des prestataires est un élément important de la qualité dans l'enseignement et la formation.

Source: Cedefop, 2008c.

poskytovatel vzdělávání nebo profesní přípravy

Jakákoliv organizace nebo jednotlivec poskytující služby v oblasti vzdělávání nebo profesní přípravy.

Poznámky:

- poskytovateli vzdělávání a profesní přípravy mohou být organizace založené speciálně za tímto účelem, nebo to mohou být například zaměstnavatelé, kteří poskytují profesní přípravu jako součást svých podnikatelských aktivit. Mezi poskytovatele profesní přípravy patří také jednotlivci, kteří nabízejí služby;
- certifikace poskytovatelů je pro kvalitu vzdělávání a profesní přípravy velmi důležitá.

38

educational attainment

Highest level of education or training completed by an individual.

Source: Cedefop.

Bildungsstand / Bildungsniveau / Bildungsgrad

Höchster allgemeiner oder beruflicher Bildungsabschluss, den der Einzelne erworben hat.

Anmerkung: im Deutschen verweisen die Begriffe auch auf das Niveau der (dazugehörigen) Bildungsinhalte.

Quelle: Cedefop.

niveau d'études

Le plus haut niveau d'éducation ou de formation atteint par un individu.

Source: Cedefop.

dosážené vzdělání

Nejvyšší stupeň vzdělání nebo profesní přípravy, kterého jednotlivec dosáhl.

AK

Pramen:

Cedefop.

Glossary – Quality in education and training

Glossar – Qualität in der allgemeinen und beruflichen Bildung

Glossaire – La qualité dans l'enseignement et la formation

Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2011, 232 p. ISBN 978-92-896-0740-4

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/17663.aspx>

Odborné vzdělání na trhu práce

Cedefop nedávno vydal publikaci, která porovnává úspěšnost absolventů všeobecného a odborného středního vzdělávání (ISCED 3 a 4) – viz rubrika Nové knihy v knihovně v č. 10/2012. Z publikace jsme přeložili stručné shrnutí a několik tabulek a grafů.

Evropský trh práce prochází velkými změnami. Hlavní problémy způsobuje vysoká nezaměstnanost, rychlý technický pokrok, globalizace a stárnutí populace. V důsledku těchto dlouhodobých trendů není jisté, zda kvalifikace poskytované dnešními vzdělávacími systémy budou v souladu s novými požadavky. Evropská komise proto v roce 2008 zahájila iniciativu *Nové kvalifikace pro nová zaměstnání* poskytující obecný rámec pro politiku EU v této oblasti¹. Komise zdůraznila potřebu zvýšit atraktivitu odborného vzdělávání a přípravy (OVP).

Má-li se podporovat informované politické rozhodování a přizpůsobovat (odborné) vzdělávání, je třeba zlepšit znalosti o evropských trzích práce a zároveň o výstupech z jednotlivých forem vzdělávání. O efektivnosti vzdělávání obecně existuje značné množství empirických údajů, zatímco pro hodnocení výsledků OVP je jen málo dostupných informací. Modul ad hoc v šetření pracovních sil EU z roku 2009 však umožňuje srovnávání mezi jednotlivými členskými státy. Z tohoto šetření zpráva Cedefopu vychází.

V roce 2009 mělo 35,2 milionu 15–34letých lidí v Evropě střední odborné vzdělávání (ISCED 3 a 4). Z 58,5 milionu 15–34letých lidí, kteří absolvovali pouze střední úroveň vzdělávání, si 6 z 10 zvolilo OVP.

Absolventi ve věku 15–34 let podle druhu vzdělávání a pohlaví v procentech, EU 27, 2009

Druh absolvovaného vzdělávání	muži	ženy	celkem
Všeobecné vzdělávání	33,7	42,1	37,8
Odborné vzdělávání,	64,0	55,9	60,1
z toho: školní vzdělávání	18,0	16,4	17,2
jen na pracovišti nebo kombinace školy a pracoviště	25,0	22,1	23,6
nelze rozlišit druh OVP	21,0	17,5	19,3
Bez odpovědi	2,3	2,0	2,1
Celkem v %	100	100	100
Celkem v tisících	30 011	28 518	58 529

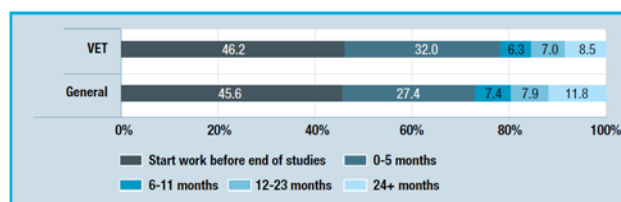
Vzdělání rodičů silně ovlivňuje volbu vzdělávání u dětí – čím vyšší vzdělání mají rodiče, tím vyššího vzdělání dosahují jejich děti. Příklad rodičů ovlivňuje též zaměření vzdělání dětí: všeobecné nebo odborné.

Pro mnohé mladé dospělé je střední vzdělání pouze přechodným stupněm k vysokoškolskému vzdělávání, takže hodnocení výsledků OVP na trhu práce by mělo být doplněno hodnocením následného výběru vzdělává-

ní. Absolventi všeobecného vzdělávání častěji pokračují ve studiu na terciární úrovni (3/4 18–24letých), zatímco absolventi OVP častěji vstupují do zaměstnání a jen tři z 10 pokračují ve studiu. 73 % z nich opouští formální vzdělávání a vstupuje na trh práce. Čím více se obsah OVP vztahuje k pracovišti, tím větší je tendence žáků vstoupit přímo na trh práce a nepokračovat ve studiu.

Absolventi OVP jsou úspěšnější než absolventi všeobecného vzdělávání při získání zaměstnání v krátké nebo střední době. Čím silněji je obsah vzdělávání spojen s pracovištěm, tím větší je úspěšnost absolventů na trhu práce.

Doba mezi odchodem z formálního vzdělávání a prvním zaměstnáním u absolventů středního vzdělávání ve věku 25–29 let podle zaměření vzdělání, EU 27+², 2009

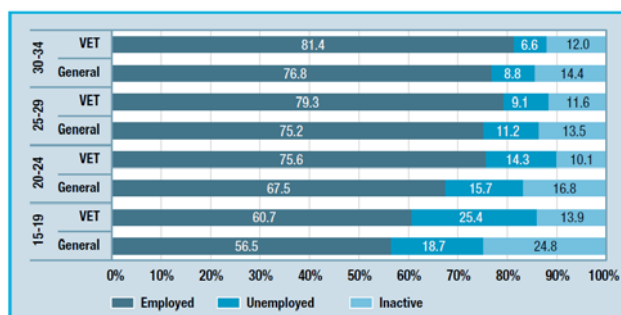

Poznámka: V přehledu chybí Německo, Norsko a Švýcarsko.

Vysvětlivky: VET = OVP; General = všeobecné vzdělávání; Start work before end of studies = vstup do zaměstnání před ukončením studia; months = měsíce.

Tyto výsledky jsou potvrzeny analýzou přechodu ze vzdělávání na trh práce. Tento přechod je pro absolventy OVP snazší a navíc si časem vytvoří stabilnější pracovní vztahy. Stráví dohromady více času v práci a méně bez práce. Jejich první zaměstnání bývá delší, což může ukazovat na užší soulad mezi povoláním a kvalifikací. OVP mnohem pravděpodobněji než všeobecné vzdělávání poskytuje přístup k stálému zaměstnání na plný úvazek, zvláště na začátku kariéry.

Zaměstnanec status absolventů středního vzdělávání, kteří již nejsou ve vzdělávání, podle zaměření vzdělání a věku, EU 27+, 2009

Vysvětlivky: zaměstnaný, nezaměstnaný, neaktivní.

Úspěšnější vstup absolventů OVP na trh práce se odráží také ve vyšších počátečních výdělích. Tento náskok ve výši mezd oproti absolventům všeobecného vzdělávání však časem klesá.

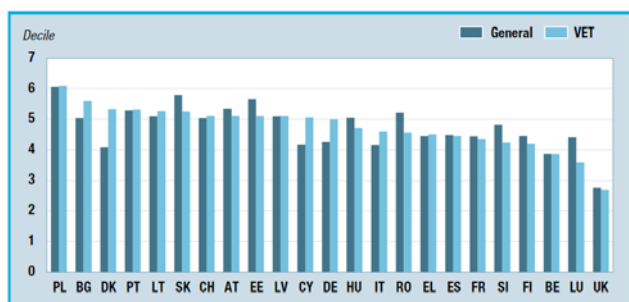
Skutečnost, že absolventi OVP ve srovnání s absolventy všeobecného vzdělávání spíše pracují, než pokračují ve studiu, znamená, že obětují potenciální dlouhodobé zisky spojené s dalším vzděláváním pro krátkodobý prospěch. Celkově mohou být absolventi OVP s kratší dobou vzdělávání v dlouhodobém výhledu penalizováni ve srovnání se svými vrstevníky ze všeobecného vzdělávání, kteří pravděpodobněji vstupují do terciárního vzdělávání, a tím na začátku svého pracovního života více investují do vzdělávání. Absolventi OVP mohou tento schodek vyrovnat studiem při zaměstnání a dalším vzděláváním.

Poslední graf vyžaduje vysvětlující úvod. Zpráva zdůrazňuje, že OVP ve srovnání se všeobecným vzděláváním zvyšuje pravděpodobnost získání zaměstnání a umožňuje hladší a rychlejší přechod na trh práce. To vede k otázce, zda OVP může znamenat i vyšší mzdy.

V roce 2009 se do šetření pracovních sil (*Labour Force Survey – LFS*) začlenily i informace, které mohou tuto otázku částečně zodpovědět. V šetření se zjišťovalo, kolik si dotazovaní vydělávají. Neuváděla se přesná výše mzdy, pouze decil distribuce příjmů dané země. Otázka byla pokládána pouze zaměstnancům, nikoliv samostatně výdělečně činným se zaměstnanci či bez nich. To značně omezilo velikost vzorku vzhledem k tomu, že modul ad hoc se zaměřoval na lidi ve věku 15–34 let, z nichž mnozí v době dotazování ještě studovali.

Srovnávání příjmů mezi zeměmi je problematické kvůli rozdílům mezi hrubým a čistým příjmem, nepravidelným platbám, platbám v naturáliích apod. Kromě toho byla data z některých zemí zastaralá, v některých velký počet dotazovaných neodpověděl, a ty země, které v grafu chybí, včetně ČR, data o příjmových decilech nedodaly vůbec. Data o příjmech shromážděná v decilech odstraňují problém se srovnatelností přesných čísel mezi zeměmi.

Decil průměrného příjmu absolventů středního všeobecného a odborného vzdělávání, ISCED 3 a 4, 2009

Tabák – co je to decil?

Decil je kvantil rozdělující statistický soubor na desetiny. V tomto případě jsou decily použity k určení míry polohy průměrného příjmu. Např. v Polsku (PL) má 60 % sledovaných zaměstnanců nižší než průměrný příjem a jen 40 % má příjmy nad průměrem, a tím o dost vyšší. V UK je pod průměrem jen necelých 30 % lidí a nad průměrem více než 70 %, takže hodně z nich se pohybuje těsně nad průměrem. Nejvyrovnanější situace je v Lotyšsku (LV), kde je u absolventů obou druhů vzdělávání stejný počet lidí jak s nižším, tak s vyšším než průměrným platem. Také u druhů vzdělání platí, že čím je průměr výše, tím víc je podprůměrně placených lidí. Např. v Dánsku (DK) jsou na tom lépe absolventi všeobecného vzdělávání než odborného. Na Slovensku (SK), v Rumunsku (RO), Estonsku (EE) a Maďarsku (HU) je naopak víc podprůměrně placených absolventů všeobecného vzdělávání.

Peer review: Libor Berný

Kromě toho se bude v důsledku očekávaných podstatných změn na evropských trzích práce v příštích letech měnit kvalifikační obsah povolání, zejména kvůli novým nebo odlišným pracovním úkolům. V tomto kontextu se absolventi OVP budou přirozeně soustřeďovat v odborných povoláních a především v povoláních se středními kvalifikacemi (hlavně v řemeslech a příbuzných oborech). Ačkoliv tato středně kvalifikovaná povolání budou stále vytvářet pracovní příležitosti, protože bude třeba nahrazovat pracovníky odcházející do důchodu, střednědobě se očekává snížení čisté poptávky. Hlavním úkolem celoživotního vzdělávání a vzdělávání na pracovišti proto je zvyšovat kvalifikaci pracovních sil se středními kvalifikacemi tak, aby se mohly vyrovnat s restrukturalizací trhu práce.

Nedostatek pracovních míst vede k tomu, že lidé s vysokou kvalifikací jsou nuceni přijímat místa, která tak vysokou kvalifikaci nevyžadují, a tím vytlačují pracovníky s odpovídající nižší kvalifikací. To může být zvláště problematické v regionech s vysokým a rostoucím podílem absolventů terciárního vzdělávání, kteří mohou na straně nabídky vykonávat na lodi s kvalifikací na sekundární a postsekundární úrovni OVP tlak vedoucí k jejich rozsáhlému propouštění.

Přes výše uvedené obavy vyznívají celková zjištění zprávy pro OVP pozitivně, což by mělo povzbudit politické činitele k tomu, aby podporovali modernizaci odborného vzdělávání a přípravy.

AK

¹ *Nové kvalifikace pro nová zaměstnání. Zpravodaj 2011, příloha I.* <http://www.nuov.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2011/Zp1101pl.pdf>

² EU 27+ obvykle označuje Chorvatsko, Island, Norsko a Švýcarsko, v této zprávě jen Island a Švýcarsko.

Pramen: CEDEFOP. From education to working life : the labour market outcomes of vocational education and training. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012. 87 s. ISBN 978-92-896-1125-1 Sg. 6345
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3063_en.pdf

Prostupnost systémů vzdělávání v Evropě

Stručná zpráva Cedefopu se zabývá snižováním bariér a zvyšováním příležitostí ke vzdělávání. Evropské země usilují o to, aby jejich systémy vzdělávání a profesní přípravy byly flexibilnější, nekonzistentnost však může překážky spíše zvětšovat než odstraňovat.

Prostupné vzdělávací systémy umožňují žákům¹ snadnější pohyb mezi různými druhy vzdělávání (např. všeobecným a odborným) a mezi různými stupni vzdělávání (např. ze středoškolského vzdělávání nebo učňovství na vysokou školu).

Bruggské komuniké (2010) a strategie *Evropa 2020* zdůrazňují, že prostupnost je nezbytnou podmínkou pro moderní evropské systémy vzdělávání a profesní přípravy, které podporují celoživotní vzdělávání a vzdělávání v celé šíři života. Většina vzdělávacích systémů v Evropě je však prostupná jen do určité míry.

Vzdělávací systémy mají tradičně oddělené subsystémy (všeobecné, odborné a vysokoškolské vzdělávání), které jsou uspořádány do striktní hierarchie: primární, sekundární a terciární vzdělávání. To funguje velmi dobře, pokud se žák ve své zvolené oblasti a subsystému vydá na předem definovanou cestou. Segmentované vzdělávání vytváří institucionální bariéry, které mohou omezovat možnosti volby při cestě na vyšší úroveň vzdělávání či odbočkách ke studiu různých předmětů na stejné úrovni. Často se žáci musí brzy specializovat a pak je těžké, např. pro žáky v odborném vzdělávání a přípravě (OVP), přejít do všeobecně vzdělávacího proudu nebo kombinovat oba druhy vzdělávání.

Zlepšení přístupu do vysokoškolského vzdělávání

Zlepšení prostupnosti systému vzdělávání je v mnoha zemích spojováno s lepšími možnostmi přechodu absolventů OVP do vysokých škol. V letech 2006–2010 se však podíl žáků, kteří mají přímý přístup na VŠ, v sekundárním vzdělávání včetně počátečního OVP zvýšil na více než 80 % ze všech zapsaných žáků (viz graf na s. 8). Tento indikátor se sice ve 12 zemích zvýšil, ale v 5 zemích poklesl.

Země mají různé strategie pro posílení spojení mezi sekundárním a terciárním vzděláváním. Například *Lehre mit Matura* v Rakousku a *Yrkesveien* v Norsku umožňují uchazečům z OVP přejít přímo do odpovídajícího studia na terciární úrovni.

Uznávání individuálních zkušeností ze vzdělávání

Skutečná prostupnost však musí umožnit žákům přechod do dalšího vzdělávání a stavět na všech druzích jejich předchozího vzdělávání – formálního, neformálního nebo informálního – ať se odehrávalo ve škole, v práci nebo ve volném čase.

V důsledku toho by rozhodnutí o tom, zda někdo může:

- mít přístup do určitých forem vzdělávání;
- být připuštěn do specifického kurzu nebo programu;
- být vyloučen z některých jeho částí;
- mít výsledky předchozího vzdělávání uznány jako ekvivalent určité kvalifikace;

▪ mít právo vykonávat nějaké povolání; nemělo záviset jen na formálním vzdělání, nýbrž také uznávat výsledky všech druhů předcházejícího vzdělávání. Pro žáky má tento širší pohled na to, co je považováno za relevantní vzdělávání, podstatný význam. Zhodnocuje výsledky vzdělávání získané v průběhu doby a v různém prostředí.

Národní praxe zdůrazňuje uznávání formálních kvalifikací pro účely přístupu nebo přijetí. Osvobození od kurzů nebo programů na základě výsledků předchozího vzdělávání – a tím možnost vyhnout se opakování – je méně obvyklé a akceptované. Např. univerzity obecně udělují přístup, avšak jen málokdy dovolí vynechat část studijního programu díky výsledkům předchozího vzdělávání. Zkušenosti s validací např. ve Finsku, Francii, Norsku, Nizozemsku a Portugalsku však ukazují, že je možné jít tímto směrem.

V posledních 20 letech se vyvíjely evropské a národní iniciativy podporující validaci, uznávání a přenos kreditů. Tyto nástroje se postupně spojují s vytvářenými rámci kvalifikací a lze je chápat jako stavební bloky strategie rozvíjení prostupnosti ve vzdělávání.

Evropské iniciativy podporující prostupnost: validace, uznávání, přenos kreditů a rámce kvalifikací

▪ Validace je systematicky podporována od roku 2004, kdy byly přijaty *Evropské principy validace výsledků neformálního a informálního vzdělávání*. Po rozsáhlém experimentování v členských státech vydala Evropská komise doporučení o validaci výsledků neformálního a informálního vzdělávání.

▪ Uznávání je prováděno dvěma odlišnými způsoby. Síť akademických uznávacích středisek (*Evropská síť národních informačních středisek pro uznávání akademického vzdělání a mobilitu ve vysokém školství* – ENIC a *Národní informační střediska pro uznávání diplomů a studia* – NARIC) podporují studenty a instituce v přístupu do vysokoškolského vzdělávání a postupu v něm. Směrnice EU (2005/36) se zaměřuje na vztah mezi profesními kvalifikacemi a povoláními na trhu práce prostřednictvím systémů automatického uznávání (pro architektky a povolání ve zdravotnictví) a všeobecným uznáváním.

▪ Práce na přenosu kreditů je vykonávána prostřednictvím Evropského systému přenosu kreditů pro vysokoškolské vzdělávání.

vání (*European credit transfer system for higher education – ECTS*), který je součástí Boloňského procesu, a Evropského systému kreditů pro OVP (*European credit system for VET – ECVET*), založeného na doporučení Rady a parlamentu EU.

▪ Národní rámce kvalifikací (NRK) klasifikují kvalifikace podle soustavy úrovní založených na výsledcích vzdělávání. Úrovně NRK označují, co má držitel certifikátu nebo diplomu vědět, čemu má rozumět a co má být schopen dělat. Evropský rámec kvalifikací (*European qualifications framework – EQF*) obsahuje všechny úrovně a druhy kvalifikací (všeobecné, odborné a vysokoškolské). Spojením nebo odkazováním NRK k EQF budou žáci a zaměstnavatelé schopni srovnávat kvalifikace udílené doma a v jiných zemích.

Evropské iniciativy musí být realizovány na národní úrovni. Práce na vytváření a zavádění NRK potvrzuje, že země chtějí učinit vzdělávací systémy flexibilnější a přístupnější.

Přibližně 30 evropských zemí vytváří nebo již navrhlo NRK, které obsahují všechny druhy a úrovně kvalifikací. Komplexní NRK ozřejmují vztahy mezi různými druhy a úrovněmi kvalifikací. V mnoha zemích NRK zdůraznil problémy ve vztazích všeobecných, odborných a vysokoškolských kvalifikací. V důsledku toho země hledají různé cesty, jak umístit různé druhy kvalifikací. Například v Německu, Irsku a Litvě kombinují NRK všechny druhy kvalifikací na všech úrovních, včetně vysokoškolských, zatímco Rakousko rozděluje vysokoškolské úrovně do dvou paralelních proudů. Jeden obsahuje kvalifikace udělované vysokými školami a druhý odborně nebo profesně orientované kvalifikace udílené mimo vysoké školy.

Některé země, např. Finsko, Nizozemsko, Švédsko a Norsko jdou dále a používají své NRK k tomu, aby ukázaly spojení mezi počátečním a dalším vzděláváním. NRK se pravděpodobně stanou klíčovým nástrojem pro identifikaci všech druhů vzdělávacích příležitostí na stejné nebo jiné úrovni.

Prostupnost a institucionální reforma

Vztahy mezi OVP a vysokoškolským vzděláváním, institucionální struktury a profily vzdělávání a profesní přípravy významně ovlivňují průchodnost.

Studie Cedefopu² ukazuje, že rozvíjení OVP na úrovni vysokoškolských kvalifikací (5–8 úroveň EQF) nabírá na rychlosti. Vývoj sahá od vytváření nových institucí, např. Švédsko zavedlo pokročilé odborné vzdělávání na 5–7 úrovni, až po posilování a změnu zaměření současných odborných bakalářských programů. Např. Německo má přes 150 kurzů na odborném bakalářském stupni, které zahrnují praxi a jsou významné pro obchodní a průmyslový sektor. Přístup do profesně zaměřených bakalářských programů vyžaduje absolvování počátečního OVP (duální systém) nebo jinou profesní kvalifikaci a několik let praxe. Dalšími příklady jsou

Brevet de technicien supérieur ve Francii, *associated degrees* v Belgii a v Nizozemsku, *Istruzione e formazione tecnica superiore* v Itálii a *higher certificates* v Irsku. Tyto kvalifikace jsou důležité pro zvýšení průchodnosti, protože udělují absolventům OVP přístup do terciárního vzdělávání a zároveň zvyšují jejich cenu na trhu práce.

Stírající se hranice mezi OVP a vysokoškolským vzděláváním zvyšují prostupnost. Mají-li se lidé pohybovat vzdělávacími systémy vertikálně a horizontálně, je třeba poskytovat na všech úrovních relevantní vzdělávání. To vyžaduje posílit profesní a odborné prvky v terciárním vzdělávání a plně využít role, kterou mají všeobecné znalosti a transverzální dovednosti a kompetence na všech úrovních OVP. Redukování počátečního OVP na úzké odborné dovednosti by vážně ohrozilo schopnost lidí pokračovat v celoživotním vzdělávání, a tím by ohrozilo prostupnost.

Pokles prostupnosti

I když již bylo učiněno mnoho pro zvýšení prostupnosti vzdělávacích systémů, existuje nebezpečí, že žáci budou i nadále čelit překážkám na svých vysněných vzdělávacích cestách.

Validace, uznávání, přenos kreditů a rámce kvalifikací se jen zvolna stávají stálými rysy evropského vzdělávání. Mnohdy pokrývají pouze části vzdělávacích systémů a paradoxně reprodukuje segmentovanou a hierarchickou strukturu, kterou měly přemostovat. Např. Evropské systémy přenosu kreditů pro OVP a vysokoškolské vzdělávání jsou vytvářeny odděleně, což potenciálně spíše snižuje, než zvyšuje prostupnost. Situace v akademickém uznávání je podobná. Některá centra v sítích akademického uznávání ENIC a NARIC podporují studenty OVP a poskytují informace o kvalifikacích OVP, to však není specifický úkol sítě. Je potřebná systematictější výměna informací o uznávání kvalifikací OVP napříč Evropou.

Podobné problémy jsou s validací. Země si převážně zvolily vytváření validačních opatření spojených se subsystémy, např. s OVP nebo vysokoškolským vzděláváním. Jen málo iniciativ zdůrazňuje spojení mezi různými subsystémy a institucemi. Výjimkou je Francie, kde všechny kvalifikace registrované v NRK mohou být též udíleny prostřednictvím validace.

Problémy s přemostováním různých částí vzdělávacího systému a odpovídajících institucí se neomezují na veřejný sektor. Dosud nepublikovaná studie Cedefopu o validaci výsledků neformálního vzdělávání v evropských podnicích ilustruje problémy koordinace mezi veřejným a soukromým sektorem. Velká část ze 400 podniků ve studii ustavila validační systém k hodnocení a zaznamenávání kompetencí, v posledních letech

však neměly téměř žádnou interakci s veřejnými validačními systémy. Studie poukazuje na potřebu praktického řešení, které by umožňovalo zaměstnancům používat získané dovednosti a kompetence ve vybraném dalším vzdělávání a v novém zaměstnání.

Všichni chápou, že různé nástroje by měly fungovat společně. Klíčové spojení mezi podniky a veřejným sektorem v rozvíjení a zavádění evropských a národních validačních iniciativ je zdůrazňováno jako hlavní cíl. Avšak spojení a interakce mezi různými nástroji soukromého a veřejného sektoru mohou být ustaveny až za delší dobu. Téměř naprostá absence kontaktu a komunikace mezi aktéry a institucemi však může být varováním, že věci nefungují tak, jak doufáme.

Propustná mysl

Propustnost se netýká jen institucionálních a byrokratických překážek. Rodinné zázemí je hlavním faktorem ovlivňujícím volbu vzdělávání a kariéry. Studie Cedefopu o přechodu na trh práce (viz s. 4–5 tohoto čísla Zpravodaje) ukazuje, že preference žáků jsou stále silně ovlivňovány vzděláním jejich rodičů. To se týká volby mezi všeobecným vzděláváním a OVP a rozhodnutí, zda pokračovat nebo nepokračovat v terciárním vzdělávání. Studie tvrdí, že tato konzistentní (v posledních desetiletích nezměněná) „reprodukce nerovnosti“ částečně udržuje strukturu vysokoškolského vzdělávání, které je vnímáno jako neflexibilní a s omezenou relevancí. To implikuje slabou mezigenerační mobilitu jak v povoláních, tak v úrovních vzdělávání.

Jaké z toho plyne poučení?

Vytvoření propustného vzdělávacího systému vyžaduje přemostit subsystémy a snížit bariéry mezi úrovněmi vzdělání a kvalifikací a vzdělávacími zařízeními. Společná zpráva Evropské komise a Rady z roku 2012 říká, že segmentace systémů vzdělávání a profesní přípravy je překážkou v rozvíjení flexibilních vzdělávacích cest.

Mnohé země už učinily významné kroky k přemostění mezer mezi různými částmi svých vzdělávacích systémů. Nástroje již mají připraveny, jen je třeba je začít používat. Pokrok je někdy brzděn nedostatečnou koordinací. Strategie, které posilují spojení a podporují

synergii mezi evropskými a národními iniciativami jsou také nezbytné.

Rozhodování o úrovni kvalifikace podle výsledků vzdělávání poskytuje reálnou příležitost k tomu, učinit vzdělávací systémy prostupnější a interaktivnější. Plný potenciál výsledků vzdělávání však může být využit jen v úzké spolupráci a dialogu mezi sektory a vzdělávacími subsystémy.

Existuje nebezpečí, že výsledky vzdělávání budou používány různým způsobem ve všeobecném, odborném a akademickém vzdělávání, což by bariéry spíše posilovalo, než snižovalo. Má-li posun k výsledkům vzdělávání podporovat prostupnost, musí existovat jednotná dohoda jako základ pro dialog, porozumění a důvěru. Práce na zavádění NRK a výsledků vzdělávání ukazuje, že jednotné strategie jsou nutné pro úspěšnost dalšího vývoje.

Pokud jde o měnící se postoje, může zviditelnění OVP na terciární úrovni zvýšit mezigenerační mobilitu. To vyžaduje zaměření na celkovou transparentnost vzdělávacích systémů ukazující, že vzdělání může být rozvíjeno v úzkém vztahu se zaměstnáním a kariérou. Ustavení takových viditelných cest vyžaduje systematické odstraňování slepých uliček a překážek. Žáci by si měli být vědomi vertikálních a horizontálních vzdělávacích cest a možností volby.

Prostupnost vzdělávacího systému by měla být ospravedlněna jeho schopností povzbuzovat individuální vzdělávání a nabízet různé vzdělávací cesty. Žáci potřebují mít možnost pokračovat ve vzdělávání po celý život tak, aby se neocitli v bezvýhodné situaci.

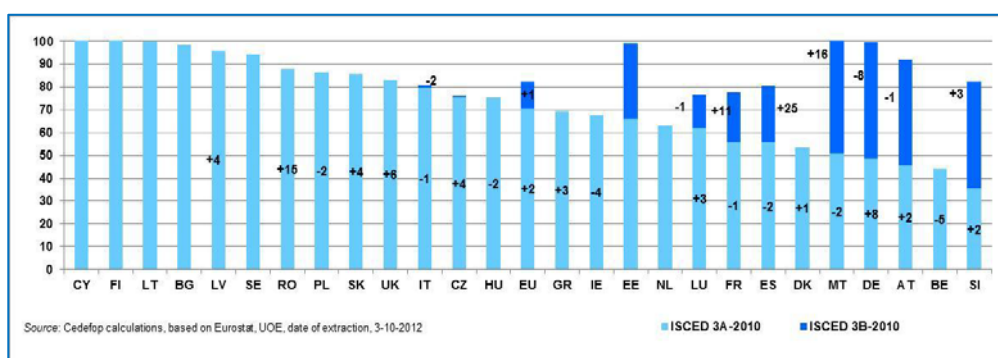
AK

¹ Žák je zde obecně označení člověka, který se vzdělává, bez ohledu na jeho věk a druh školy.

² Cedefop. VET at higher education and training levels. Research paper, No 15. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. 150 s.

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/18646.aspx>

Pramen: Cedefop. Permeable education and training systems: reducing barriers and increasing opportunity. Briefing Note. November 2012. Přeloženo s přihlédnutím k německé verzi.

Žáci zapsaní ve středním vzdělávání v programech (ISCED 3A a 3B), které poskytují přímý přístup do terciárního vzdělávání v procentech ze všech žáků ve středním vzdělávání v roce 2010 a změny oproti roku 2006

High schools v USA

V editoriale listopadového čísla jsme v souvislosti se zrádnostmi mechanického překladu psali též o amerických středních školách (*high schools*). Několik čtenářů Zpravodaje se dotazovalo na podrobnější charakteristiku tohoto druhu škol, a proto vznikl tento článek.

Americké střední školy se dělí na nižší a vyšší stupeň. Nižšímu stupni se někdy říká *junior high school* a vyššímu *senior high school*, jindy *middle school* a *4-year high school*, existuje i varianta *Combined junior-senior high school* a na *4-year high school* lze přejít rovnou ze základní školy (*elementary or primary school*). Mluví-li se o *high school* bez dalšího určení, myslí se obvykle vyšší stupeň od 9. nebo 10. ročníku do 12. ročníku¹.

Kurikulum *high school*

Na úrovni *high school* si studenti vybírají ze široké řady kurzů (*classes*) bez zvláštního důrazu na jakýkoliv určitý předmět. Vyžaduje se od nich pouze, aby absolvovali minimální počet povinných předmětů, mohou si však vybírat další volitelné předměty tak, aby dosáhli požadovaného počtu vyučovacích hodin.

Minimální počet kurzů v povinných vyučovacích předmětech, který platí téměř pro všechny *high schools* v USA:

- přírodní vědy (obvykle tři roky: biologie, chemie a fyzika);
- matematika (obvykle čtyři roky: algebra, geometrie, statistika);
- angličtina (obvykle čtyři roky: literatura, humanitní předměty, sloh, hovorový jazyk atd.);
- společenské vědy (obvykle tři roky: historie, správa, ekonomie);
- tělesná výchova (alespoň dva roky).

Mnohé státy vyžadují také zdravotnické vyučování, které obsahuje základy anatomie, zdravé výživy, první pomoci, sexuální výchovy včetně antikoncepce a proti-

drogové programy. V některých školách je mezi povinnými předměty též cizí jazyk a výtvarná výchova.

Obvyklé volitelné předměty jsou:

- počítače: zpracování textu, programování, grafický design;
- sport: přespolní běh, kopaná, baseball, basketball, lehká atletika (*track and field*), plavání, tenis, gymnastika, vodní polo, softball, zápas, organizované povzbuzování (*cheerleading*), volejbal, lakros, lední hokej, pozemní hokej, veslování (*crew*), box, lyžování / snowboarding, golf, horská cyklistika, pochodová kapela;
- profesní a odborné vzdělávání: zemědělství & agrotechnologie, business & marketing, vědy o rodině, výživě a životním prostředí (*Family and Consumer Science*), povolání ve zdravotnictví, technologie vzdělávání (*Technology Education*), včetně publikování, novinářství/studentické noviny, ročenky, literární časopis;
- múzické umění & výtvarné umění: pěvecký sbor, band, orchestr, divadlo, výtvarné umění, keramika, fotografie a tanec;
- cizí jazyky: obvykle španělština a francouzština; méně obvykle čínština, latina, starořečtina, němčina, italština, arabština a japonština.

AK

¹ Viz též *Vzdělávací systém USA. Zpravodaj 4/2010, s. 8.; High school, college, graduate school a university v USA. Zpravodaj 5/2008, s. 5.*

Pramen:

http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_United_States#Junior_and_senior_high_school

Klima a životní prostředí v Srbsku

Univerzita v srbském Novém sadu se zapojila do projektu, který se zabýval meteorologickými a environmentálními předpověďmi a byl financován EU.

Účelem projektu bylo zvýšení výzkumného potenciálu Střediska pro meteorologii a environmentální předpovědi (*Centre for Meteorology and Environmental Prediction – CMEP*).

Na projektu se podílely čtyři výzkumné skupiny, které se zaměřovaly na kontrolu kvality ovzduší a půdy, produkci

zdravých potravin a na zdraví obyvatelstva. Součástí projektu bylo i šíření výsledků CMEP a jeho partnerů. V rámci projektu středisko získalo moderní software, který umožnil provádět rozsáhlé analýzy na regionální úrovni.

Projekt pomohl zvýšit povědomí o environmentálních problémech a podpořil vzdělávání v těchto oblastech.

Pramen:

*Helping the Balkans study climate and environment. Research*eu. Results magazine, 2012, no 11, p. 23.*

ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/news/research-eu/docs/research-results-112012_en.pdf

Alfabetizace orientovaná na vzdělávání

Demografické změny způsobují, že klesá počet potenciálních uchazečů o profesní přípravu především v malých a středních podnicích a zároveň stoupá potřeba kvalifikovaných odborných sil. Podniky jsou tak nuceny zaměřovat se na uchazeče, kterým byla dosud věnována malá pozornost. Například na mladé lidi s nedostatečnými znalostmi spisovného jazyka – tak zvané funkční analfabety.

Tito mladí lidé mohou v budoucnu získat na významu jako zdroj nedostatkových odborných sil. K tomu bude nutné nabídnout podnikovému i mimopodnikovému vzdělávacímu personálu, který s nimi pracuje, vhodnou podpůrnou strategii. Dosud pracovali s homogenně složenými učebními skupinami a na práci s heterogenními cílovými skupinami a na konfrontaci se zvláštnostmi funkčních analfabetů nejsou připraveni.

Funkční analfabetismus mladistvých

7,5 milionu lidí v Německu ve věku mezi 18 a 64 lety neumí dostatečně číst a psát. K tomuto výsledku došla *Level-One-Studie* Univerzity v Hamburku (2011). Situace se vyostřuje v důsledku vysokého podílu mladých lidí, kteří ročně opouštějí školu s nedostatečnými znalostmi spisovného jazyka. Navzdory povinné školní docházce se těmto lidem nedaří ve spisovném jazyce dosáhnout kompetencí relevantních pro vzdělávání.

Totální analfabetismus x funkční analfabetismus

V Německu je velmi málo lidí, kteří vůbec neumějí číst a psát, takzvaných totálních analfabetů. Výjimky jsou většinou zapříčiněny mentálním handicapem nebo nemocí. Také lidé ze zemí, kde neexistuje plošný školský systém a tudíž žádný přístup ke vzdělávání, většinou neznají spisovný jazyk. V Německu se hovoří převážně o funkčních analfabetech. Tento termín označuje osoby, u kterých je individuální stupeň ovládnutí spisovného jazyka pod společensky nutnými a očekávanými požadavky. Funkční analfabeti mají znalosti spisovného jazyka, ale neumějí je dostatečně používat v profesi a běžném životě.

Výsledky výzkumu ukazují, že zvláště mladí funkční analfabeti hledají učební, popřípadě pracovní místa, na nichž nejsou kompetence v ovládnutí spisovného jazyka nutné. Svět práce se však v důsledku technologických změn a globalizace změnil. Automatizace a technizace vytlačila činnosti, u nichž není ovládnutí spisovného jazyka potřebné.

Z tohoto důvodu jsou perspektivy mladistvých funkčních analfabetů na trhu vzdělávání a trhu práce dosti špatné. Po skončení docházky do všeobecně vzdělávací školy často končí bez práce nebo absolvují nabídky vzdělávání v přechodu škola-profese. Bez patřičné přípravy se jim po ukončení této vzdělávací nabídky

sotva podaří integrace do vzdělávacího systému. V politice trhu práce se vytvářejí problémové situace. Stoupá riziko nezaměstnanosti a chudoby mladých lidí, což způsobuje podle okolností dlouhodobě vysoké ekonomické náklady. Zároveň se podnikům ztrácí potenciál k zajišťování odborných sil.

Strategie podpory zabezpečování podnikového a mimopodnikového vzdělávacího personálu

Nabídky vzdělávání, které se zaměřují na poskytování profesních kvalifikací, se učebními předpoklady mladých funkčních analfabetů dosud nezabývaly. Problém spočívá v tom, že podnikový a mimopodnikový vzdělávací personál má jen málo možností u mladých lidí funkční analfabetismus rozeznat, protože jim chybějí potřebné nástroje. Nejsou k dispozici ani diferencované podpůrné koncepce, které by spojením individuálních a integračních metod poskytovaly mladým lidem s nedostatky ve spisovném jazyce kvalifikace a využívaly možností heterogenních učebních skupin. Základním předpokladem pro využívání nástrojů a koncepcí je senzibilizace a kvalifikace všech aktérů zapojených do učebního procesu.

Koncepční představa modelového pokusu „Alfabetizace orientovaná na vzdělávání“

Výzkumný ústav Podnikové vzdělávání (*Forschungsinstitut Betriebliche Bildung – f-bb*) společně s odborníky ze vzdělávací praxe, vědy a podniků na základě existujících nástrojů a plánů z alfabetizace dospělých vytváří:

- podpůrný diagnostický nástroj, s jehož pomocí se u mladých lidí rozeznají deficity ve spisovném jazyce;
- podpůrný koncept, který se skládá z pracovních materiálů a směrnic a pomáhá podnikovému a mimopodnikovému vzdělávacímu personálu v celkové podpoře mladých lidí s nedostatky ve spisovném jazyce;
- koncept pro kvalifikování vzdělávacího personálu v oblasti zvláštností funkčních analfabetů, heterogenních učebních skupin a používání diagnostických nástrojů a podpůrných konceptů.

Koncepce modelového pokusu

V první fázi modelového pokusu se pomocí rozhovorů s odborníky vedených podle návodu zjišťují předpoklady, potřeby a zvláštnosti mladistvých funkčních

analfabetů. V návaznosti na to se vytvářejí podpůrné nástroje a koncepty. Vytvořené produkty se potom modelově zkoušejí v podnicích a vzdělávacích nabídkách, jsou formativně hodnoceny a dle potřeby modifikovány. Výsledků modelového pokusu a vytvořené produkty jsou šířeny v odborné veřejnosti.

Při realizaci modelového pokusu je f-bb doprovázen dvěma grémii: řídicím kruhem a expertním panelem. Zatímco řídicí kruh průběh projektu podporuje organizační strategií a po právní stránce, aktéři expertního panelu jsou v modelovém pokusu kontinuálně zapojeni do výměny odborných a metodických informací. Vedle řídicího kruhu a expertního panelu jako poradenských a doprovodných grémií se modelového pokusu zúčastňují kooperační partneři tj. podniky, vzdělávací zařízení a iniciativy, které se podílejí na zkoušení vytvořených nástrojů, materiálů a konceptů. Zpětná hlášení kooperačních partnerů týkající se podpůrných instrumentů a konceptů jsou zohledněna při modifikování a (dalším) rozvoji produktů.

Rámcové údaje modelového pokusu

Modelový pokus byl zahájen 1. 4. 2011 a bude končit 31. 12. 2013. Nad záměrem provádí v rámci těžiště modelového pokusu „Nové cesty do duálního vzdělávání – heterogenita jako šance pro zajišťování odborných sil“ dozor po stránce odborně vědecké, administrativní a rozpočtové Spolkový ústav odborného vzdělávání (BIBB) a pokus je podporován z prostředků Spolkového ministerstva školství a výzkumu. Vědecký doprovod přebírá výzkumná skupina SALSS se sídlem v Bonnu a Berlíně, Institut pro pedagogiku profesní přípravy a podnikovou pedagogiku Otto-von-Guericke Univerzity Magdeburk a Ústav poradenství v sociálních vědách GmbH v Regensburgu.

Přeložila Jana Šatopletová

Webové stránky projektu:

<http://www.f-bb.de/ncl/projektelausbildung-und-bildungsplanung.html>

<http://www.bibb.de/heterogenitaet>

Pramen: Rothe, Kathleen. Jeder Jugendliche besitzt Potenziale, die es zu identifizieren und weiter zu entwickeln gilt. Wirtschaft und Berufserziehung, 2011, Nr. 10, S. 27-29.

System zkoušek založených na kompetencích – zkušenosti z Finska

Orientace na kompetence, popř. výsledky učení je ve finském vzdělávacím systému zavedena jako základní princip – dovednosti, schopnosti a kompetence získané před zahájením studia jsou uznávány nezávisle na tom kdy, kde a jak byly získány. Nezáleží na tom, zda vzdělávání probíhalo v práci, samostatným studiem, prostřednictvím jiných aktivit v čestném úřadě nebo při činnostech v domácnosti. Podstatné je, že prokázané kompetence odpovídají požadovaným standardům a jsou prokazovány v odpovídajících (zkušebních) situacích.

Tento princip se odráží také v odborných profesních závěrečných zkouškách. Zde dochází k prokázání dovednosti profesního jednání složením zkoušky založené na kompetencích. Jedná se o praktickou zkoušku, která probíhá za přítomnosti zkušebního výboru přímo na pracovišti nebo tam, kde to není možné, v simulované pracovní situaci. Prokazované kompetence demonstruje kandidát v pracovním procesu a hodnotí je zkušební výbor. Teoretické znalosti nejsou zkoušeny odděleně, nýbrž jsou sledovány v rámci pracovní praxe.

Profesní absolutoria ve Finsku získávají mladí lidé v počátečním odborném vzdělávání. V případě odborné vzdělávání dospělých a dodatečného získávání profesních absolutorii, je tu k dispozici právě systém zkoušek založených na kompetencích. Ve Finsku je uplatňován od roku 1994 a je přístupný všem zájemcům o vzdělávání nezávisle na věku, předchozím vzdělání

nebo profesní zkušenosti. Zde udělená profesní absolutoria jsou uznávána státem a jsou zcela rovnocenná s absolutorii počátečního odborného vzdělávání. Na rozdíl od profesní přípravy pro mladé lidi, však není nutné absolvovat celý *regulérní* vzdělávací program. Pro každého zájemce je vypracován individuální zkušební a učební plán. V plánu se přihlíží k již nabytým zkušenostem, znalostem a dovednostem, které jsou uznávány, to znamená, že není třeba učit se všechno znovu. Stačí jen znalosti, dovednosti a kompetence prokázat u zkoušek, které jsou vypracovány k tomuto účelu.

Přeložila Jana Šatopletová

Pramen: Das „System der kompetenzbasierten Prüfungen“ aus Finnland. Wirtschaft und Berufserziehung, 2012, Nr. 3-4, S. 32.

Deset kroků pro lepší vzdělávání

Dobré vzdělání je proveditelné a financovatelné. Autor knihy *Dichter, Denker, Schulversager* (Básníci, myslitelé, neúspěšní ve škole) a představenstvo Bertelsmannovy nadace předkládají deset požadavků pro trvalé zlepšení učení.

1. Děti v mateřských školách

Počet míst v mateřských školách se musí zdvojnásobit, navštěvování jeslí od tří let by mělo být „do jisté míry povinné“.

bujeme více učitelů s migračním zázemím. Sborovny musejí být stejně tak pestré, jako jsou dnešní třídy.

7. Záruky vzdělávání pro mladé lidi

Každý mladý člověk by měl získat vyučení (*Ausbildung*) nebo maturitu (*Abitur*). K tomu potřebujeme státem garantované právo na vzdělávání a kratší a jednodušší učební obory.

8. Potřeba transparentnosti

Ve vzdělávání se spolkové země dosud kontrolují samy. Existuje téměř 100 druhů škol, jazykové dovednosti dětí v mateřských školách jsou evidovány 24 různými způsoby, doba navštěvování základní školy se mění stejně, jako termín přijímání do škol. Ale o kvalitě a výkonnosti našich škol víme velmi málo. Spolková vláda by proto měla dostat právo na srovnávání výkonů ve vzdělávání a výsledky zveřejňovat; země a obce zůstanou kompetentní pro mateřské a základní školy.

9. Investovat místo převádět

Měli bychom ušetřit na málo účinných převodech peněz rodičům ve prospěch smysluplnějších investic do vzdělávacích institucí. Zruší-li se zvýšení příspěvků na děti z roku 2010, nebudou se vyplácet příspěvky na děti rodičům, kteří dobře vydělávají, nebudou se vyplácet peníze na péči a zruší se společné zdanění příjmu u bezdětných manželských párů, bude k dispozici 14 mld. euro pro plošný rozvoj mateřských škol a celodenních škol (*Ganztagschulen*).

10. Změnit financování ve školství

Na vzdělávání dětí v raném věku stát vydává velmi málo ve srovnání se značným subvencováním vysokých škol. Nemůžeme přece zrušit poplatky za vysokoškolské studium ve výši 83 euro měsíčně a zároveň akceptovat, že rodiče v některých obcích platí měsíčně přes 600 euro za místo ve státních mateřských školách a 150 euro školného za celodenní školu. Poplatky za mateřské školy a celodenní školy musejí být příznivější, studijní poplatky se musejí zvýšit.

2. Právní nárok na celodenní školu

Navštěvování celodenní školy by mělo být samozřejmé, počet celodenních škol by se měl ztrojnásobit. Tak by všechny děti mohly dělat domácí úkoly pod dohledem, měly by zajištěný teplý oběd a bylo by jim poskytnuto spolehlivé učební prostředí.

3. Individuální podpora jako standard

Vyučování musí vycházet z rozdílných výkonnostních úrovní a rychlostí učení. Podpůrné školy, ze kterých dnes vychází většina dětí bez ukončení, se zruší, žáci se budou integrovat do regulérního školského systému.

4. Konec debaty o školní struktuře

Dobrá škola se vyznačuje dobrou výukou. A ta funguje ve více než jedné školní formě. O správné školní formě by se mělo rozhodovat na místě, a ne politicky ve volebním programu.

5. Zaměření na ohniskové školy (*Brennpunktschulen*)

Se vzdělávacími reformami se musí začít tam, kde školy selhávají, a ne na gymnáziích pro střední vrstvy nebo na dobrých hlavních školách (*Hauptschulen*) na venkově. Ohniskové školy se musejí stát centry pro rodiny, zapojovat rodiče a dětem nabízet vedle sociálních služeb také možnosti pro volný čas. (*Brennpunktschulen* jsou nyní školy, kde se vyskytuje vandalismus a jsou tam problémy např. s dětmi migrantů.)

6. Země potřebuje nové učitele

Pro dobré vzdělávání jsou rozhodující dobří pedagogové – menší třídy a více počítačů nejsou prioritou. Čeká nás však velký nedostatek učitelů: Nelze nahradit 10 000 učitelů, kteří každoročně odcházejí do důchodu. Proto se součástí školních kolegií musí stát víc sociálních pracovníků, interkulturních odborných sil, profesních poradců a poskytovatelů. Navíc potřebujeme

Přeložila Jana Šatopletová

Pramen: Dräger, Jörg. Zehn Schritte für eine bessere Bildung. Wirtschaft und Berufserziehung, 2012, Nr. 3-4, S. 73

Vzdělávání odborných učitelů ve Francii

Univerzitní vzdělávání i přijímací zkoušky učitelů prvního nebo druhého stupně se během posledních pěti let velmi pozměnily. Prodloužení délky studia a nábor nyní situovaný na úrovni master¹ spolu s odklonem mladých lidí od přírodovědných a technických oborů studia vede k významnému nedostatku uchazečů o některé zkoušky pro učitele, např. o osvědčení způsobilosti vyučovat na profesním lyceu (*certificat d'aptitude au professorat de lycée professionnel – CAPLP*) nebo osvědčení způsobilosti pro technické vyučování (*certificat d'aptitude au professorat de l'enseignement technique – Capet*).

Univerzita Blaise Pascala ve snaze zvýšit počet uchazečů o zkoušky v odborném vzdělávání otevřela od začátku školního roku studium nazvané Přírodní vědy a technika pro profesní nebo technické učitelství (*Sciences et Technologie pour l'Enseignement professionnel ou technologique*), které umožňuje mladým lidem s bac+2, zejména těm, kteří mají vysvědčení vyššího technika (*brevet de technicien supérieur*), aby se integrovali do studia, které je dovede k tomu, že se budou moci co možná nejlépe prezentovat u přijímací zkoušky ministerstva školství (*l'Éducation nationale*).

Převrat ve vzdělávání učitelů

Integrace Univerzitního ústavu pro vzdělávání učitelů (*Institut universitaire de formation des maîtres – IUFM*) mezi univerzity od roku 2008 je začátkem rozsáhlé reformy jednak poslání IUFM předloženého při jeho vytvoření v roce 1989, jednak rámce pro přijímání učitelů. IUFM, které dosud organizovaly přípravu na zkoušky ve školství a po přijetí kandidáta ke zkoušce zajišťovaly jeho odborné vzdělávání v průběhu roční stáže v partnerství se školskými úřady, se vyvinuly v univerzitní složky připravující studenty k titulu master v učitelství a jejich hlavní stanovené úkoly jsou:

- připravit studenta na zkoušku;
- zajistit mu vzdělávání pro odborné povolání;
- zároveň mu umožnit přechod do jiného univerzitního vzdělávání v případě neúspěchu nebo předčasného odchodu ze studia.

IUFM byly postupně zbaveny vzdělávání těch, kdo uspěli u zkoušky (*lauréats aux concours*), kteří absolvovali roční stáž a jsou doprovázeni učitelem, k němuž se mohou odvolávat (*l'enseignant référent*) a který jim na začátku kariéry poskytuje oporu.

Počty studentů klesají

Zvýšení diplomu vyžadovaného při zkoušce na úroveň master a nový systém zavedený proto, aby byl v souladu s novými titulaturami, nepovzbuzuje zájem mladých lidí o povolání učitele. Nový rámec masterizace (*masterisation*) způsobuje prodloužení studia, za které je třeba více zaplatit. Začátek kariéry bez „přípravného

roku“ („*année préparatoire*“), ať už je zkouška jakákoliv, má odstrašující účinek na mladého člověka, který bude konfrontován bez přechodného období s realitou svého nového povolání. To ukazuje pokles účasti u zkoušek druhého stupně o 40 % za posledních 5 let!

Existující univerzitní kurzy jsou špatně přizpůsobené
V momentě vyhlášení zákona měnícího podmínku diplomu pro přihlášení ke zkoušce nebyly univerzitní kurzy vedoucí k diplomu master nezbytnému pro prezentaci u zkoušky myšleny pro obory technického nebo profesního vzdělávání.

Zatímco studium na úrovni master připravující na povolání učitele v technických oborech v určitých školských správních obvodech existuje (nabízí ho IUFM v Auvergne), hodnost upraveného licenciátu neexistuje. Profesní licenciáty neopravňují k pokračování ve studiu a studenti tzv. všeobecných licenciátů se snadněji orientují na osvědčení způsobilosti vyučovat v sekundárních školách (*certificat d'aptitude au professorat de l'enseignement du second degré – Capes*) obsahující matematiku, fyziku, chemii nebo přírodní vědy o životě na Zemi.

Nedostatek učitelů a míra úspěšnosti žáků

Skutečný nedostatek učitelů je v oborech přírodovědného a technologického či profesního lycea, pro které se připravuje a prezentuje u zkoušky příliš málo studentů přes velkou šanci na úspěch. Studenti IUFM v Auvergne jsou dobrou ilustrací tohoto fenoménu. V roce 2012 to byl jen jeden nejlepší student ročníku a v předešlých letech skoro 100 % studentů zkoušku vzdalo, a proto počty učitelů neustále soustavně klesají.

Nové studium

Fakulta profesní přípravy a výzkumu (*Unité de formation et de recherche – UFR*) v přírodních vědách a technologii a IUFM v Auvergne Univerzity Blaise Pascala v Clermont–Ferrand se pokoušejí zabrzdit tuto pomalou erozi počtu studentů tím, že navrhnou nové studium vedoucí k licenciátu „Aplikovaná fyzika a inženýrství“ nazvané „Věda a technika pro profesní a technické učitelství“. Nové studium je určeno absolventům

bac+2. Zaměřuje se především na vzdělávání studentů, kteří absolvovali BTS v oborech elektronika – elektrotechnika nebo mechanika, protože toto studium může tvořit chybějící článek pro pokračování ve studiu směřujícím k učitelství povolání. Vzdělávání je rozděleno do dvou semestrů. První semestr se zaměřuje více na teoretické matematické a inženýrské vědy, druhý je věnován vyučování fyziky, chemie a inženýrských věd napříč technologickým plánem. Toto prohlubování a doplňování je integrováno do vzdělávacího kurzu, který se v pokračování licenciátu prodlužuje na studium na úrovni master tak, aby umožňoval na začátku druhého ročníku studia master složit za lepších podmí-

nek zkoušky oprávněnosti a připuštění k přinejmenším dvěma zkouškám z učitelství Capet nebo CAPLP, které dovolují vyučovat v *collège, lycée technologique* nebo *professionnel* v panelu rozmanité profesní přípravy.

AK

¹ *Anglický titul master je používán ve francouzském textu, proto byl ponechán i v překladu.*

Pramen: Aguer, Jean-Pierre et Bremaud, Philippe. Nouveau parcours de licence offrant un tremplin vers les métiers de l'enseignement pour les élèves de filières techniques. L'enseignement technique, 2012, no 235, p. 20-21.

Výzkum povodí řeky Sávy

V rámci evropského projektu SARIB¹ bylo zkoumáno povodí řeky Sávy, která protéká čtyřmi balkánskými zeměmi a třemi hlavními městy. V zájmu politické korektnosti jsou v originále země i města uvedeny podle abecedy, v překladu jsou seřazeny po proudu řeky.

Sáva je největším přítokem Dunaje. Protéká Slovinskem, Chorvatskem, Bosnou a Hercegovinou a Srbskem a třemi hlavními městy: Lublaní, Záhřebem a Bělehradem. Její břehy poskytují možnosti rekreačního využití, mokřady a bohaté lesy. Plné využití možností, které řeka skýtá, vyžaduje silnou institucionální a právní kontrolu a monitorování těchto přírodních zdrojů.

Hlavním úkolem projektu SARIB bylo vytvořit a validovat nástroje, které by pomohly zajistit udržitelné využívání zdrojů říční. Byla použita kombinace chemických analýz a hodnocení biologického vlivu k evaluaci míry znečištění a jeho dopadu na život v řece.

Geografické rozdělení znečištění bylo monitorováno s použitím Geografického informačního systému (GIS). Údaje o envi-

ronmentálních parametrech, např. polutantech, bioakumulaci a zdraví ryb, byly též shromažďovány a kombinovány s modelovými přístupy pro vytváření hodnotících nástrojů.

Výsledky projektu SARIB obsahují předpovědní model chování nebezpečných toxinů. Model byl integrován se sociálně ekonomickým systémem tak, aby bylo možné analyzovat různé scénáře, nápravná opatření a metody dobré praxe. Byly vytvořeny nástroje pro identifikaci, zmírnění nebo distribuci kritických zatížení podle potenciálu ekologické zranitelnosti a předpovědi pro optimální ekonomické využívání poříčních zdrojů. Projekt byl koordinován slovinským ministerstvem školství.

AK

¹ *Sava river basin: sustainable use, management and protection of resources – Povodí řeky Sávy: udržitelné využívání, management a ochrana zdrojů.*

*Pramen: Saving the Sava river basin. Research*eu. Results magazine, 2012, no 16, p. 30.*

ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/news/research-eu/docs/research-results-162012_en.pdf

Nové knihy v knihovně

BRABEC, Jiří a kol.

Finanční gramotnost : srozumitelně a bez překážek. 2. vyd. Plzeň : ABC finančního vzdělávání, 2012. 90 s.

ISBN 978-80-905057-0-4 Sg. 6363

Poznámka: nepleťme si úrok s úrokovou sazbou. Úrok je celková částka, kterou musí dlužník splatit navíc k jistině. Úroková sazba je procento z jistiny (nebo jejího zbytku při postupném splácení), o které se dlužná částka navyšuje za určité období. Roční úroková sazba je procentní navyšení za jeden rok, označuje se zpravidla zkratkou p.a. (z latinského) per anum).

TOMANDL, Jan.

Jak účinně oslovit média : media relations v podnikání, správě, kultuře i neziskovém sektoru. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2011. 296 s. ISBN 978-80-251-3457-3 Sg. 6365

Problém Holubovy letky ... Často jde o bývalé novináře ... „kteří v žurnalistice sice už aktivně nepůsobí, ale akce, jako jsou tiskové konference, se pro ně staly vítaným zdrojem jednak rozptýlení, a v neposlední řadě i zdrojem občerstvení, popřípadě i zdrojem dáreků a pozornosti“. Členové Holubovy letky mají čich na akce s rautem, případně alespoň s chlebičkem a kávou. Naopak na zpravodajsky náročných akcích a v okamžicích, kdy se za pochodu píšou dějiny, je většinou nepotkáte.

EURYDICE.

Key Data on Teaching Languages at School in Europe : 2012 Edition. [Klíčové údaje o vyučování jazyků ve školách v Evropě.] Brussels : Eurydice, 2005. 168 s. (Key Data) ISBN 978-92-9201-273-1 Sg. 6364

Co nového v časopisech

Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis	Bref du Céreq
<p>ZÖLLER, Maria. Qualifizierungswege in den Gesundheitsberufen und aktuelle Herausforderungen. [<i>Kvalifikační cesty ve zdravotnických profesích a současné úkoly.</i>] BWP, Jg. 41, Nr. 6 (2012), S. 6-10 : 4 grafy, lit. 11.</p> <p>Zdravotnictví s přibližně 4,8 milionu zaměstnanců je největším a nejexpanzivnějším pracovním trhem v Německu. Článek popisuje vzdělávací cesty vedoucí k povoláním ve zdravotnictví na nižší než vysokoškolské úrovni. Rovněž vysvětluje možnosti dalšího vzdělávání ve zdravotnictví. Povoláním ve zdravotnictví je věnováno téměř celé číslo, např.: Vzdělávání v ošetrovatelství orientované na budoucnost? * Je pravda nebo mýtus, že povolání v ošetrovatelství a geriatrická péče vedou do slepé uličky? * Kvalifikován pro budoucnost – příspěvek odvětvového rámce kvalifikací v oblasti povolání v geriatrické péči * Měření sociálních kompetencí lékařských asistentů ...</p>	<p>MELIVA, Alexandre. Le regard des organismes de formation sur la commande de Pôle emploi. [<i>Pohled orgánů profesní přípravy na objednávku Pôle emploi.</i>] Bref du Céreq, No. 296-1 (2012), p. 1-4.</p> <p><i>Pôle emploi</i> (rezervoár povolání) vystřídal v roce 2008 Sdružení pro zaměstnání v průmyslu a v obchodu (<i>Association pour l'emploi dans l'industrie et le commerce – ASSEDIC</i>) ve vzdělávání žadatelů o zaměstnání. Zevšeobecnil jejich potřeby v regionálním měřítku. V současnosti <i>Pôle emploi</i> financuje 15 % vzdělávání určeného žadatelům o vzdělávání prostřednictvím vzdělávání hrazeného státem (<i>actions de formations conventionnées – AFC</i>) nebo vzdělávání předcházejícího náboru do zaměstnání (<i>actions de formation préalables au recrutement – AFPR</i>). Vzhledem k tomu, že míra nezaměstnanosti neustále vzrůstá, je možná čas na individuálnější přístup a lokálnější zaměření na potřeby žadatelů o zaměstnání.</p>
<p>BASLÉ, Maurice et DUBOIS, Jean-Marie. Sensibiliser les étudiants scientifiques universitaires aux questions d'insertion. [<i>Zvýšit zájem studentů vysokoškolských přírodovědných oborů o otázky začleňování do světa práce.</i>] Bref du Céreq, No. 296-2 (2012), p. 1-4 : 1 tab., 1 graf.</p> <p>Studenti přírodovědných oborů na univerzitách byli dlouho chráněni před nezaměstnaností. Nyní se i oni musí zabývat přípravou na vstup do zaměstnání. Projekt <i>Science Insert</i>, který je mezi projekty financovanými Fondem experimentování pro mládež (<i>Fond d'expérimentation pour la jeunesse – FEJ</i>) by měl při tom pomáhat. Metoda použitá pro evaluaci projektu, tzv. dvojité rozdíly (<i>doubles différences</i>), umožňuje ukázat, zda zpracované činnosti pro zvýšení zájmu jsou v tomto rámci vhodné.</p>	<p>CADET, Jean-Paul, Gosseume, Valérie, Mahlaoui, Samira et SÉCHAUD, Fred. "Bonjour, que puis-je pour vous?" Les emplois d'accueil et leur professionnalité. [<i>"Dobrý den, co pro vás mohu udělat?" Zaměstnanci recepce a jejich profesionalita.</i>] Bref du Céreq, No. 297-1 (2012), p. 1-4.</p> <p>Umět přijímat veřejnost předpokládá skutečnou profesionalitu. Vzhledem k rozmanitosti těchto zaměstnání se profesionalita projevuje především ve složce, která se vztahuje k dané činnosti. Článek se zabývá rolí těchto pracovníků v organizaci a skrytou stránkou profesionality. Ta je ilustrována na dvou příkladech: Porozumění telefonickému požadavku uživatele a zvládnání funkce hostesky, která musí neustále reagovat na chování lidí ve své blízkosti.</p>
<p>L'enseignement technique</p>	
<p>DERIVE, Viviane et Michelin, Jean. Livret no 3: la pédagogie et les initiatives prises pour favoriser l'efficacité de la formation en apprentissage. [<i>Knižka č. 3: pedagogika a přijaté iniciativy pro podporu efektivnosti vzdělávání v učňovství.</i>] L'enseignement technique, No. 235 (2012), p. 32-40.</p> <p>Ročník 2012 tohoto časopisu se průběžně věnuje učňovství. 3. knížka je věnována efektivnosti učňovství. Odpovědnost za úspěšnost učňovství leží v první řadě na podniku, protože rozhodující je osobnost mistra. Záleží i na tom, jaký vztah k učení má učeň, který má být vzděláván tak, aby to jemu samotnému dávalo smysl. Třetím aktérem je středisko přípravy učňů (<i>Centre de formation d'apprentis – CFA</i>), jehož úloha je také popsána. Pedagogika učňovství má svá specifika. Těmi se zabývá Národní středisko zdrojů pro alternaci v učňovství (<i>Centre national de ressources pour l'alternance en apprentissage – CNRAA</i>).</p>	<p>BURCKENSTOCK, Marthe, CANTAREL, Raoul et HUI, Claude. Les métiers des industries technologiques : choisir un métier : dossier no 61. [<i>Povolání v technickém průmyslu. Vybrat si povolání, složka 61.</i>] L'enseignement technique, No. 235 (2012), p. p. I-XVI : 2 tab.</p> <p>Do technického průmyslu jsou zařazeny tyto sektory: automobilový průmysl; strojírenské konstrukce, energetická zařízení; elektrotechnický, inženýrský, elektronický a výpočetní průmysl; letecký a vesmírný průmysl; hutnictví; stavba lodí, železniční konstrukce. V článku jsou popsány vzdělávací dráhy pro povolání v těchto oborech od vyučení až po vysokoškolské studium. Připojena je informace o celoživotním vzdělávání, které zahrnuje anticipaci a přizpůsobování kompetencí, předvídaní budoucích změn a tzv. smlouvy o profesionalizaci.</p>

Zajímavé internetové adresy

Panorama kvalifikací EU

Nová webová stránka poskytuje přístup k výsledkům národních, evropských a mezinárodních výzkumů v oblasti kvalifikací a zaměstnání. Vyhledávat lze podle povolání, sektorů, zemí a kvalifikací. Zatím jen

v angličtině, ale roletka pro další jazyky už je připravena. <http://euskillspanorama.ec.europa.eu/>

Pedagogické rozhľady

Můžete si virtuálně zalistovat stránkami slovenského dvouměsíčníku (nejnovější dostupně číslo je 5/2011). Jsou v něm např. tyto články: Výskyt, prevencia a riešenie záškoláctva u stredoškólákov z pohľadu žiakov, učiteľov a odborných inštitúcií; Program prevencie šikanovania u stredoškólákov; Autoevaluace školy ve vývoji i ve střetu zájmů: česká perspektiva... <http://www.rozhľady.pedagog.sk>

Nadace Petera Ustinova

Posláním nadace je zajišťovat budoucnost dětem na celém světě, bez ohledu na jejich původ a zázemí. Nadace toho chce dosáhnout tím, že bude poskytovat dětem přístup ke vzdělávání, zdravotnické péči a příznivé sociální prostředí, odstraňovat předsudky, které vedou k nespravedlnostem a podporovat kulturní diverzitu a vzájemný respekt. <http://www.ustinov-foundation.org/>

Ukaž mi ulici!

Vyhledávač Googlu vám ukáže, jak vypadá ulice nebo dům, který hledáte, respektive jak vypadal, když ho snímaly kamery. Funguje to ve velkých i malých městech, dokonce i ve vesnicích. Pro ilustraci jsme našly dům uvedený v tiráži Zpravodaje. <http://showmystreet.com/>

Online slovník

Slovník jsme využili při překladu článku z francouzského časopisu, který je na straně 13. Našli jsme v něm i neobvyklé, běžně nepoužívané termíny. Navíc si můžete nechat jednotlivá slova i věty přecíst. Do češtiny sice nepřekládá, ale i tak je to užitečný pomocník.

<http://dictionary.reverso.net>

Zajímavý článek z časopisu Ikaros

Crain, Caleb; Farkas, Pavel. Jak může digitalizace škodit bádání. Ikaros [online]. 2012, roč. 16, č. 12 [cit. 17.12.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/7773>>. URN-NBN:cz-ik7773. ISSN 1212-5075.

<http://www.ikaros.cz/jak-muze-digitalizace-skodit-badani>